

Міністерство освіти і науки України
ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Методичні рекомендації для здобувачів третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі
спеціальності 017 – Фізична культура і спорт

Дніпро – 2020

Москаленко Н.В., Микитчик О.С. **Науково-педагогічна практика: Методичні рекомендації для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 017 – Фізична культура і спорт** [Електронний ресурс]. Дніпро, 2020. 39 с.

Методичні рекомендації підготовлено відповідно до програми з навчальної дисципліни «Науково-педагогічна практика», яка включена в навчальний план підготовки доктора філософії зі спеціальності 017 – Фізична культура і спорт.

В методичних рекомендаціях наведено вимоги до проходження здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти науково-педагогічної практики та її захисту. Методичні рекомендації містить вимоги та зразки документів по оформленню відповідної документації з науково-педагогічної практики.

Рецензенти: кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, декан факультету фізичної культури і спорту **Долбишева Н.Г.**

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри ТМФВ **Степанова І.В.**

Автори-розробники:

Москаленко Н.В., д.фіз.вих., професор кафедри ТМФВ

Микитчик О.С., к.фіз.вих., доцент кафедри водних видів спорту.

СХВАЛЕНО на засіданні науково-методичної ради ПДАФКіС. Протокол № 2 від « 25» лютого 2020 р.

ЗМІСТ

Основні положення	3
Мета і завдання науково-педагогічної практики	4
Зміст науково-педагогічної практики.....	8
Порядок проходження та організація проведення науково-педагогічної практики	9
Підведення підсумків науково-педагогічної практики	13
Документи науково-педагогічної практики.....	14
Форми та методи контролю.....	15
Рекомендована література	18
Додатки.....	20

Основні положення

Науково-педагогічна практика (далі – практика) здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти відіграє значну роль в освітньому процесі Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, оскільки заклади вищої освіти такого рівня готують фахівців, здатних акумулювати сучасні знання і передавати їх здобувачам.

Практика є складовою частиною підготовки фахівців до викладацької діяльності. В межах підготовки на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти здобувачі отримують ґрунтовну педагогічну підготовку.

Практика надає здобувачам практичну можливість опанування:

- навчально-виховним процесом у вищій школі (зокрема викладання професійних дисциплін),
- науково-методичною роботою забезпечення навчального процесу,
- організацією навчальної діяльності здобувачів I та II рівнів вищої освіти,
- здобуттям компетенцій практичної викладацької діяльності.

Практика є складовою частиною освітньо-наукової програми підготовки *докторів філософії* зі спеціальності 017 – Фізична культура і спорт і має на меті набуття здобувачами професійних навичок і вмінь науково-педагогічного працівника закладів вищої освіти (далі – ЗВО) III-IV рівнів акредитації.

Практика є необхідною умовою підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Вона проводиться після засвоєння ними педагогічних навчальних дисциплін. У процесі практики поглиблюються знання з педагогіки вищої школи, розвиваються та закріплюються вміння:

- логічно пов'язувати та інтегрувати знання з різних категорій науково-методичної й практичної діяльності (здійснювати теоретичне абстрагування) та впроваджувати їх в практичну діяльність;
- інтерпретувати законодавчу програмно-нормативну базу щодо підготовки здобувачів вищої освіти;
- визначати загальні вимоги, фахові компетентності, функціональні обов'язки, сфери діяльності здобувачів третього рівня вищої освіти зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт;
- визначати сучасні тенденції розвитку закладів вищої освіти;
- проводити аудиторні заняття зі здобувачами I та II рівнів вищої освіти з використанням новітніх методів, прийомів і засобів навчання;
- розроблювати навчально-методичні карти аудиторних занять;
- планувати зміст аудиторних занять; проводити поточне та підсумкове оцінювання;

- володіти основами науково-методичної та навчально-методичної роботи (навичками структурування та психологічно грамотного перетворення наукових знань в навчальний матеріал;
- систематизувати навчальні та виховні задачі, методи та засоби складання задач, вправ, тестів з різних тем, усного та письмового переказу предметного матеріалу, різноманітними освітніми технологіями);
- використовувати різні форми організації навчальної діяльності здобувачів I та II рівнів вищої освіти (діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальної діяльності) тощо.

Загальний обсяг науково-педагогічної практики складає 90 годин, у тому числі 50 годин навчально-методичної роботи (відвідування та аналіз занять, відвідування консультацій, керівництво різними видами практик здобувачів I та II рівнів вищої освіти), з них аудиторне навантаження (проведення лекцій, семінарів, практичних занять) складає 10 годин; 40 годин відводиться на самостійну роботу – підготовка до занять, методична робота тощо.

Терміни проходження науково-педагогічної практики та її програма визначаються в індивідуальному плані здобувача, затверджуються науковим керівником, завідувачем кафедри, до якої прикріплений здобувач наукового ступеня доктора філософії.

Мета і завдання науково-педагогічної практики

Метою практики є забезпечити розвиток професійно-педагогічних компетентностей майбутніх докторів філософії (PhD) проводити викладацьку роботу у ЗВО III-IV рівнів акредитації відповідно для спеціальності 017 Фізична культура і спорт. Цей розвиток охоплює поглиблення і закріплення знань здобувачів з питань форм здійснення і організації навчального процесу в сучасних умовах; його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення; формування вмій і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять; застосування активних методик викладання професійно-орієнтованих дисциплін відповідного фахового напрямку.

Об'єктом практики є навчальний процес підготовки фахівців за фаховим напрямом «Фізична культура і спорт».

Предметом практики виступає окрема дисципліна фундаментального чи професійно-орієнтованого циклу навчального плану (зазвичай вона відповідає напрямку наукових досліджень здобувача).

Відповідно до змісту педагогічної практики здобувач розробляє конспект лекційного та практичного заняття, запланований для проведення під час практики. Визначається вид лекції (вступна, оглядова, тематична,

заклучна). Розробляються підходи до застосування проблемних ситуацій. Для практичних занять формується фонд тестових, ситуаційних завдань тощо.

На певний час здобувач змінює роль: від слухача до викладача-лектора, що надає змогу самому оцінити складність науково-педагогічної праці.

Під час практики здобувачі отримують нові знання, уміння і навички в основному при проведенні конкретних лекційних та практичних занять під керівництвом провідних науково-педагогічних працівників. Тому робота здобувача наукового ступеня доктора філософії за сумісництвом є найбільш доцільною формою в порівнянні із проходженням практики здобувачами-дублерами.

Завдання практики:

1. Розвиток професійних умінь педагогічної діяльності викладача шляхом залучення здобувача до виконання різних форм навчально-виховної роботи у ЗВО, що охоплює:

- знайомство практикантів з формами та методами викладання дисциплін кафедри, практичне оволодіння ними;
- формування вмінь критично оцінювати лекції та семінарські заняття колег і робити на їх основі висновки щодо організації власної викладацької роботи;
- виховання у практикантів творчого підходу до наукової праці, формування потреби у самовихованні та підвищенні своєї кваліфікації.

2. Формування умінь планувати та організовувати навчально-методичну роботу викладача (у межах окремого заняття, теми, курсу), що охоплює:

- виховання у здобувачів творчого підходу до навчально-методичної роботи;
- здобуття здобувачами професійних якостей майбутнього викладача – вміння готувати лекційний матеріал з використанням останніх інноваційних технологій, чітко доступно логічно і послідовно викладати цей матеріал здобувачам I та II рівнів освіти, керувати аудиторією тощо.

Чітка організація забезпечує реалізацію мети та завдань практики.

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми зі спеціальності 017 – Фізична культура і спорт метою практики є формування у здобувачів *здатностей*:

- розробляти та проводити всі види занять у ЗВО,
- використовувати можливості освітнього середовища і проектування нових умов, в тому числі інформаційних, для вирішення науково-дослідних завдань,
- аналізувати, опрацьовувати та використовувати у науковій діяльності матеріали нормативних, навчально-наукових, технічних, фахових текстів, наведених у світовому просторі,
- вільно використовувати термінологічну лексику у професійній сфері,

- працювати в команді, формувати позитивні відношення з колегами

Після проходження практики майбутні доктори філософії мають продемонструвати такі результати:

1) *засвоєння знань*:

- таксономії цілей навчального процесу;
- методів активізації пізнавальної діяльності здобувачів I та II рівнів вищої освіти;
- особливостей методики проведення лекцій, практичних і семінарських занять;
- принципів контролю навчальних досягнень здобувачів I та II рівнів вищої освіти та аналізу їх результатів;
- сутності нових інформаційних технологій навчання у ЗВО,
- віртуального освітнього середовища, як інноваційного ресурсу для навчання і дослідницької діяльності;
- методу інтерактивного самонавчання;
- фахової лексики;
- підходів і засобів аналізу наукових текстів у світовому просторі,
- основ самовдосконалення та саморозвитку особистості;
- етичних і правових норм у науковій і професійній діяльності;
- методів ефективної взаємодії з представниками різних груп (соціальних, культурних і професійних);
- факторів ефективної роботи в команді;

2) *набуття практичних вмінь*:

- обирати відповідний навчальний матеріал і його структуру;
- планувати навчальні заняття згідно з робочою програмою;
- розробляти зміст, проводити структурування навчального матеріалу та проводити заняття різних видів;
- забезпечувати послідовність викладення матеріалу та міждисциплінарні зв'язки;
- організовувати та керувати пізнавальною діяльністю здобувачів I та II рівнів вищої освіти,
- формувати у здобувачів I та II рівнів вищої освіти критичне мислення;
- обирати методи та засоби навчання і контролю;
- здійснювати контроль і оцінку результатів, проводити корекцію процесу навчання;
- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність;
- аналізувати навчальну та навчально-методичну літературу, використовувати її під час проходження практики,
- активно діяти та взаємодіяти у складі науково-педагогічного колективу;
- добирати і розробляти психологічні засоби підвищення психологічного потенціалу наукової діяльності;

- обґрунтовувати та впроваджувати у ЗВО нововведення,
- аналізувати і застосовувати наукові результати, наведені у світовому просторі;
- застосовувати в професійній сфері професійну лексику;
- подавати наукові досягнення з використанням професійної лексики,
- самовдосконалюватися та саморозвиватися, як особистість;
- застосовувати етичні, правові норми у науковій і професійній діяльності;
- працювати у команді.

3) *набуття досвіду:*

- працювати у команді;
- подавати наукові досягнення з використанням професійної лексики;
- активно діяти і взаємодіяти у складі науково-педагогічного колективу;
- обирати відповідний навчальний матеріал і його структуру;
- планувати навчальні заняття згідно з робочою програмою;
- розробляти зміст, проводити структурування навчального матеріалу та проводити заняття;
- забезпечувати послідовність викладення матеріалу та міждисциплінарні зв'язки;
- організувати та керувати пізнавальною діяльністю здобувачів I та II рівнів вищої освіти, формувати у них критичне мислення;
- обирати методи та засоби навчання і контролю;
- здійснювати контроль і оцінку результатів, проводити корекцію процесу навчання;
- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність;
- аналізувати навчальну та навчально-методичну літературу, використовувати її в педагогічній практиці.

проходження практики. Здобувачі, які проводять заняття за трудовою угодою в межах академії, представляють відповідні документи, які підтверджують виконання навантаження та атестуються кафедрою на основі наданої звітної документації.

Здобувачі мають право проходити педагогічну практику в інших ЗВО України, з наступним поданням щоденника практики та розгорнутої характеристики від відповідального куратора з місця проходження практики.

Для проходження практики кафедри залучають здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти безпосередньо у навчальний процес.

Зміст науково-педагогічної практики

Навчальна, наукова і методична робота складають сутність практики. Під час цієї роботи реалізується основне завдання практики – формування у здобувача навичок викладацької роботи.

Навчально-методична робота полягає у:

- відвідуванні лекцій, семінарських занять та консультацій для вивчення методичного досвіду, системи навчальної роботи кафедри в цілому, оволодіння методиками підготовки до навчальних занять і викладання навчального матеріалу;
- освоєнні засобів організації та контролю самостійної роботи здобувачів I та II рівнів вищої освіти, особливо при підготовці до семінарських занять (додаткові питання, теми для обговорення, теми рефератів тощо).

Навчально-методична робота здобувача наукового ступеня має дві складові частини, які доповнюють одна одну: *пасивна та активна (аудиторна)* практика.

1. *Пасивна практика* в більшості випадків передуює активній (аудиторній) і полягає в:

- знайомстві з організацією навчально-виховного процесу у ЗВО;
- вивченні досвіду викладання провідними НПП ЗВО навчальних дисциплін під час відвідування аудиторних занять;
- відвідуванні лекцій, практичних занять і консультацій, які проводять НПП кафедри;
- участі у навчально-методичній роботі кафедри тощо.

Обсяг пасивної практики – 40 годин.

2. *Активна (аудиторна)* практика є основною в усьому процесі, оскільки саме під час активної практики виявляються та закріплюються викладацькі здібності здобувачів. Активна практика включає в себе:

- проведення лекцій і практичних занять;
- консультацій здобувачів I та II рівнів вищої освіти;
- розробку завдань для організації самостійної роботи з професійно-орієнтованих дисциплін підготовки фахівців з відповідної спеціальності;
- участь у методичній науково-інноваційній та організаційній роботі кафедри тощо.

До початку активної практики здобувач освіти надає керівнику практики тексти лекцій та методичні розробки занять. Об'єм лекції складає 25-30 сторінок тексту, методичних розробок – 5-7 сторінок. Після узгодження тексту лекцій і методичних розробок з керівником практики практикант допускається до самостійного проведення занять.

На залікових заняттях мають бути присутні керівник практики та інші практиканти (за наявності). Після закінчення лекції (практичного заняття)

проводиться обговорення, в якому беруть участь всі присутні. Під час цього обговорення висловлюються зауваження теоретичного (стосовно якості викладання) та методичного (майстерність подачі матеріалу: контроль над аудиторією, активність здобувачів, використання технічних засобів навчання тощо) плану. Зауваження фіксуються у письмовій формі у вигляді рецензії, керівник практики оцінює кожне заняття і надає рецензію з оцінкою всієї діяльності за 100-бальною шкалою.

Об'єм активної педагогічної практики складає 10 годин:

2 лекційних заняття – 4 години;

3 практичні заняття – 6 годин.

Зміст практики включає в себе такі складові:

- знайомство з організацією навчально-виховного процесу у ЗВО;
- вивчення досвіду викладання провідними НПП ЗВО навчальних дисциплін під час відвідування аудиторних занять;
- розробка змісту навчальних занять;
- участь у розробці ресурсного забезпечення навчального процесу;
- самостійне проведення навчальних занять з дисципліни (лекцій, семінарів, практичних занять), самоаналіз;
- участь в оцінюванні якості різних видів робіт здобувачів I та II рівнів вищої освіти.
- індивідуальна робота зі здобувачами I та II рівнів вищої освіти;
- керівництво та/або допомога в проведенні наукових досліджень здобувачів I та II рівнів вищої освіти.

Наукова робота полягає у керівництві та/або допомозі в проведенні наукових досліджень здобувачів I та II рівнів освіти

Порядок проходження та організація проведення науково-педагогічної практики

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти покладається на завідувача кафедри, до якої прикріплено здобувача.

Безпосереднє керівництво практикою кожного здобувача покладається на наукового керівника дисертації та керівника практики від кафедри, які призначаються та ухвалюються на засіданні кафедри завідувачем кафедри.

Здобувачів можна розділити на дві групи:

1. *Здобувач-дублер* – здобувач, який проходить практику як дублер провідних НПП кафедри з розрахунку 50 годин аспірантського плану на поточний навчальний рік.

2. *Здобувач, який працює за сумісництвом* на відповідний навчальний рік та проводить заняття за трудовою угодою на кафедрі. Він атестується кафедрою на основі наданої звітної документації.

Для проходження практики здобувачів-дублерів за місяць до запронованого терміну проходження практики науковий керівник дисертації

повинен ухвалити у завідувача кафедри індивідуальне завдання здобувача на практику, лекційні (практичні) заняття з навчальних дисциплін, які будуть закріплені за ним на термін проведення практики (з розрахунку 50 годин аспірантського плану на поточний навчальний рік) та графік роботи на кафедрі.

Для проведення на кафедрі атестації з практики здобувачами, які працюють за сумісництвом, до 01 жовтня поточного року науковий керівник повинен ухвалити у завідувача кафедри індивідуальне завдання здобувача на практику, лекційні (практичні) заняття з навчальних дисциплін, які будуть закріплені за здобувачем на термін проведення практики згідно «Індивідуального плану роботи НПП на поточний навчальний рік».

Відповідальний по практиці від кафедри щотижнево контролює, за допомогою наукового керівника дисертації та відповідального НПП за навчальну дисципліну, яку буде викладати здобувач, виконання здобувачами індивідуальних календарних планів та доповідає про це завідувачу кафедри.

На захисті практики (засіданні кафедри) науковий керівник дисертації, викладачі кафедри (з дисциплін залучених на практиці) та відповідальний за практику від кафедри доповідають про виконання здобувачами на практиці їх індивідуальних завдань.

У разі невиконання здобувачем своєчасно ухваленого календарного плану (без поважної причини) на засіданні кафедри може прийматись рішення про недопущення здобувача до захисту практики та його подальше відрахування з академії.

Здобувач, який відсторонений від практики або робота якого на практиці визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав індивідуальний план і згідно «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету міністрів від 23 березня 2016 р., підлягає відрахуванню.

Організація проведення практики здобувача – дублера

На першому (інструкційному) етапі практики здобувач повинен завчасно отримати інструктаж з техніки безпеки на кафедрі. Проведення інструктажу здійснюється під час проведення настановчих зборів, під час яких відбувається ознайомлення з вимогами до проходження практики та необхідними документами. Під час перших зборів (за 1-2 дні календарних днів до дати початку практики) здобувачам надаються зразки документів для оформлення (такий перелік документів може включати: щоденник практики, графік проходження практики, навчальну програму, методичні вказівки до проходження практики тощо). У разі самостійного обрання здобувачем об'єкту проходження практики повинна бути чітко дотримана зазначена процедура направлення на практику.

Проходження практики слід розпочинати з відвідування лекцій та практичних занять, які проводять викладачі кафедри. При цьому здобувач

знайомиться не лише з методами викладання, а й з тими групами, в яких в подальшому він читатиме лекції та проводитиме практичні заняття. В цей же період практиканти готують тексти лекцій та методичні розробки, які надаються для рецензування керівникові практики.

На другому (активному) етапі практики здобувач читає лекції, проводить семінарські заняття, відвідує заняття своїх колег та готує письмові рецензії. Протягом проходження практики здобувач бере активну участь в науково-методичній роботі кафедри, займається самопідготовкою.

Заключним етапом практики є підготовка здобувачами «Звіту про проходження науково-педагогічної практики» та затвердження його на засіданні кафедри.

По закінченню практики за результатами обговорення практики на засіданні кафедри готується письмовий звіт, який надається до аспірантури.

При проходженні практики здобувачі – дублери зобов'язані:

- до початку практики на настановних зборах, а далі в індивідуальному порядку, одержати від керівника практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно (не пізніше зазначеної у направленні дати) прибути на базу практики;
- систематично працювати над виконанням завдань за програмою практики,
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, зазначені в індивідуальному графіку проходження практики та вказівками безпосереднього керівника;
- відвідувати лекції та практичні заняття, які проводить науковий керівник та інші практиканти (за наявності);
- дотримуватись режиму робочого дня, правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, техніки безпеки, які діють на базі практики;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- постійно підтримувати контакт з кафедрою та у призначений керівником практики термін з'явитися на проміжний контроль;
- висвітлити результати виконаної роботи та оформити їх у «Звіті про проходження науково-педагогічної практики» відповідно до встановлених і діючих вимог до структури та оформлення звіту;
- своєчасно надати на кафедру звітні документи та у належний термін захистити матеріали практики, перед відповідною комісією на підсумковому (звітному) засіданні.

Організація проведення практики здобувача, який працює за сумісництвом

Під час першого засідання кафедри, в серпні поточного року, науковий керівник дисертації виносить на затвердження кафедри індивідуальне завдання здобувача на практику, лекційні (практичні) заняття з навчальних дисциплін, які будуть закріплені за здобувачем освіти на термін проведення

практики згідно «Індивідуального плану роботи НПП на поточний навчальний рік».

В основній частині перебіг практики здобувача, який працює за сумісництвом, співпадає із перебігом практики здобувача-дублера.

Перед початком занять здобувач отримує зразки документів для оформлення (такий перелік документів може включати: щоденник практики, графік проходження практики, навчальну програму, методичні вказівки до проходження практики тощо).

Проходження практики розпочинається з відвідування лекцій, які проводять викладачі кафедри з ухваленої дисципліни на практику. При цьому здобувач знайомиться не лише з методами викладання, а й з тими групами, в яких в подальшому він читатиме лекції та проводитиме практичні заняття. В цей же період практиканти готують тексти лекцій та методичні розробки, які надаються для рецензування керівникові практики.

На другому (активному) етапі практики здобувач читає лекції (в присутності лектора та ухваленого з лектором матеріалу лекційних занять), проводить практичні заняття, відвідує заняття своїх колег та готує письмові рецензії. Протягом проходження практики здобувач бере активну участь в науково-методичній роботі кафедри, займається самопідготовкою.

Заключним етапом практики є підготовка здобувачем «Звіту про проходження науково-педагогічної практики» та затвердження його на засіданні кафедри. По закінченню практики за результатами обговорення практики на засіданні кафедри готується письмовий звіт, який надається до аспірантури.

При проходженні практики зазначені здобувачі зобов'язані:

- одержати від керівника практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- систематично працювати над виконанням завдань за програмою практики,
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, зазначені в індивідуальному графіку проходження практики та вказівками безпосереднього керівника;
- відвідувати лекції, які проводить лектор із закріпленої дисципліни для наступного проведення практичних занять;
- дотримуватись режиму робочого дня, правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, техніки безпеки, які діють на базі практики;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- постійно підтримувати контакт з кафедрою та у призначений керівником практики термін з'явитися на проміжний контроль;
- висвітлити результати виконаної роботи та оформити їх у «Звіті про проходження науково-педагогічної практики» відповідно до встановлених і діючих вимог факультету до структури та оформлення звіту;

- своєчасно надати на кафедру звітні документи та у належний термін захистити матеріали практики, перед відповідною комісією на підсумковому (звітному) засіданні.

Підведення підсумків науково-педагогічної практики

1. Підведення підсумків практики відбувається відкрито на підсумковому засіданні перед членами комісії (не менше 2-х членів комісії), до її складу обов'язково входить завідувач кафедри.

2. Результатом практики має стати аналіз всіх сторін навчального процесу в межах обраної дисципліни: опрацювання науково-інформаційних та методичних джерел, розробка опорного конспекту лекцій, застосування активних методів викладання, перевірки та оцінювання знань здобувачів, виховної ролі навчального процесу.

3. Письмовий звіт разом з іншими документами (графіки, робочі записи, характеристика, індивідуальне завдання, відгук), подається на рецензування безпосередньому керівнику практики від кафедри у термін, який визначається відповідною кафедрою та регламентується нормативними й методичними документами з організації щодо проведення практики (як правило, не пізніше ніж через 3 дні після закінчення практики).

Переданий на кафедру та зареєстрований у встановленому порядку на кафедрі звіт перевіряється керівником практики від кафедри:

- у випадку виявлення за результатами перевірки Звіту його відповідності вимогам, Звіт рекомендується до захисту перед комісією шляхом здійснення напису на титульному аркуші «До захисту» керівником практики та завіряється його підписом з позначенням дати здійснення підпису;

- у випадку виявлення невиконаних робіт, невідповідності вимогам, Звіт з написом на титульному аркуші «На доопрацювання» завіряє підписом керівник практики із позначенням дати здійснення підпису та направляє на доопрацювання.

4. За результатами перевірки звіту керівник практики від кафедри пише загальний відзив й визначає оцінку, з якою звіт рекомендовано до захисту у комісії.

5. Після перевірки поданого Звіту керівником практики від кафедри і його позитивної оцінки, зафіксованої у відповідному відгуку, звіт з практики публічно захищається здобувачем на підсумковому (звітному) засіданні перед комісією, яка створюється за розпорядженням завідувача кафедри і складається з викладачів (не менше двох) відповідної кафедри.

Оцінка (максимально 60 балів) визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних документів з практики, якості підготовленого звіту, виконання індивідуальних завдань, відгуку керівника, рівня знань, результатів анкетування серед здобувачів I та II рівнів освіти, в якій проводилися заняття під час практики та рівня захисту здобувача за 100-бальною шкалою, яка характеризує успішність здобувача.

З метою об'єктивного оцінювання знань та вмінь, набутих під час проходження практики, захист звітів про практику проводиться з урахуванням виконаних здобувачем завдань та відповідної кількості балів за кожний вид роботи.

6. В разі неподання звіту, щоденника, характеристики або одержання незадовільної оцінки за результатами захисту практики здобувач має право на повторний захист протягом 30 днів семестру після проведення підсумкового засідання з практики. У разі остаточної незадовільної оцінки вирішується питання про неможливість його подальшого навчання.

Документи науково-педагогічної практики

Головні документи науково-педагогічної практики визначають зміст навчального процесу на різних етапах проходження практики, основні вимоги до здобувачів-практикантів та вміщують форми контролю за їх виконанням. До документів практики відносяться:

- протокол засідання кафедри,
- індивідуальні звіти здобувача про проходження практики.

Протокол відповідного рішення кафедри вміщує оперативний контроль за проходженням практики, результати обговорення та оцінки індивідуальних звітів практикантів.

Індивідуальні звіти здобувачів-практикантів є основним звітним документом практиканта. На основі усного звіту та письмового індивідуального звіту на засіданні кафедри затверджується загальна оцінка практики. Індивідуальний зміст містить:

- щоденник, який фіксує всі форми щоденної роботи під час практики;
- тексти лекцій, які прочитав практикант, із рецензією керівника практики;
- методичні розробки відповідних практичних занять;
- Звіт щодо виконання індивідуального плану роботи практиканта;
- рецензії на заняття практикантів, які відвідав здобувач;
- рецензію керівника практики від базового ВНЗ (при необхідності);
- рекомендації про вдосконалення практики.

Щоденник практики є документом первинної звітності в якому відображаються виконані практикантом види робіт та час їх виконання. Щоденник заповнюється практикантом особисто та щоденно (крім вихідних днів). Керівник практики здійснює постійний контроль за веденням щоденника практики і не рідше одного разу в тиждень своїм підписом засвідчує достовірність записів практиканта. Записи внесені практикантом до щоденника та засвідчені підписом керівника практики є підставою для складання звіту з роботи, що виконана під час практики.

Форми та методи контролю

Поточний контроль здійснюється керівником практики протягом проходження здобувачами педагогічної практики шляхом оцінки їх систематичної роботи, залікових навчальних занять.

Підсумковий контроль здійснюється у кінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності практиканта протягом конкретного періоду. Кінцевим результатом науково-педагогічної практики є захист її результатів перед комісією у формі звітного засідання кафедри. Захист практики оцінюється у 40 балів: враховується вичерпність, правильність і переконливість відповідей здобувача, якість оформлення звіту.

Результати практики керівник практики заносить до заліково-екзаменаційної відомості.

Диференційованій оцінці з боку керівника практики підлягають всі завдання, які виконує практикант. Лекції та практичні заняття оцінюються як за змістом, так і за дотриманням методики викладання. Оцінки заносяться в Щоденник практики. Кінцева узагальнена оцінка затверджується кафедрою. Вона повинна враховувати рівень виконання завдань практики та зміст наданих документів.

Здобувачі, робота яких визначена як незадовільна, зобов'язані за рішенням вченої ради пройти практику другий раз без відриву від занять.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за практику

Вид роботи	Кількість балів (max)
Виконання індивідуального плану проходження практики	40
Оформлення звітної документації за практику	20
Доповідь і захист практики	40
Всього	100

Шкала оцінювання виконання індивідуального плану проходження практики

Критерії оцінювання	За національною шкалою	За бальною системою
Здобувач у повному обсязі, самостійно виконав індивідуальний план проходження практики; досконало володіє теоретичними знаннями та може їх застосовувати на практиці, під час викладання навчальних дисциплін; наполегливо та сумлінно виконував завдання практики; самостійно та правильно розробляв та оформлював	відмінно	31–40

навчально-методичні та дидактичні матеріали; дотримувався правил внутрішнього розпорядку		
Здобувач виконав індивідуальний план проходження практики за незначної сторонньої допомоги; має хороші теоретичні знання, що продемонстрував під час проведення навчальних занять; виконував заплановані заходи, але відчував незначні труднощі у процесі підготовки до них та аналізі досягнутих результатів; правильно оформлював та розробляв навчально-методичні та дидактичні матеріали користуючись незначною допомогою з боку керівника практики; дотримувався правил внутрішнього розпорядку	добре	21–30
Здобувач виконав індивідуальний план проходження практики користуючись постійною допомогою; має задовільні теоретичні знання, що продемонстрував під час проведення навчальних занять; виконував заплановані заходи, але відчував труднощі у процесі підготовки до них та аналізі досягнутих результатів, що потребувало постійного контролю та корекції з боку керівника практики; оформлював та розробляв навчально-методичні та дидактичні матеріали допускаючи помилки; дотримувався правил внутрішнього розпорядку	задовільно	11–20
Здобувач не виконав індивідуальний план проходження практики; має задовільні теоретичні знання, але не зміг їх продемонструвати під час проведення навчальних занять; не набув вмінь розробляти необхідне навчально-методичне та дидактичне забезпечення освітнього процесу навіть за сторонньої допомоги та підтримки; не дотримувався правил внутрішнього розпорядку	незадовільно	0–10

Критерії оцінювання оформлення звітної документації з практики

Критерії оцінювання	Кількість балів
Дотримання здобувачем методичних рекомендацій щодо оформлення та ведення звітної документації практики. Систематичне та правильне заповнення щоденника практики, охайність в роботі з документами. Своєчасна підготовка звіту про роботу, яку виконано під час практики.	15 – 20
Виконання здобувачем методичних рекомендацій щодо оформлення та ведення звітної документації практики. Систематичне заповнення щоденника практики, охайність в роботі з документами, але присутні незначні помилки у оформленні документації. Своєчасна підготовка звіту про роботу, яку виконано під час практики.	10 – 14
Неврахування здобувачем методичних рекомендацій щодо оформлення та ведення звітної документації практики. Неохайне та несистематичне заповнення щоденника практики, допущені помилки. Не своєчасна підготовка звіту про роботу, яку виконано під час практики.	5 – 9
Відсутність документів, що підтверджують проходження здобувачем практики	1 – 4

Критерії оцінювання захисту звіту здобувача за практику

Критерії оцінювання	Кількість балів
Здобувач демонструє всебічні, глибокі знання щодо нормативної бази, вільно відповідає на всі питання, що пов'язані з підготовкою навчально-методичних та дидактичних матеріалів, методики та форм проведення різних видів навчальних занять.	40
Здобувач демонструє всебічні, глибокі знання щодо нормативної бази, вільно відповідає на всі питання, що пов'язані з підготовкою навчально-методичних та дидактичних матеріалів, методики та форм проведення різних видів навчальних занять. Допускає 1 незначну помилку через неуважність, яку сам виправляє	35 – 39
Здобувач демонструє всебічні, глибокі знання щодо нормативної бази, вільно відповідає на всі питання, що пов'язані з підготовкою навчально-методичних та	31 – 34

дидактичних матеріалів, методики та форм проведення різних видів навчальних занять. Допускає 2 незначні помилки через неуважність, які сам виправляє	
Здобувач демонструє хороші знання щодо нормативної бази, дає відповіді на питання у певній логічній послідовності, допускає 2 незначні помилки, що пов'язані з підготовкою навчально-методичних та дидактичних матеріалів, методики та форм проведення різних видів навчальних занять і за допомоги, їх виправляє	25 – 30
Здобувач демонструє хороші знання щодо нормативної бази, дає відповіді на питання у певній логічній послідовності, допускає 3 незначні помилки, що пов'язані з підготовкою навчально-методичних та дидактичних матеріалів, методики та форм проведення різних видів навчальних занять і за допомоги, їх виправляє	21 – 24
Здобувач виявляє не досить повні знання щодо нормативної бази, не здатний відповісти на поставлені питання на рівні репродуктивного відтворення, допускає 3 помилки, що пов'язані з підготовкою навчально-методичних та дидактичних матеріалів, методики та форм проведення різних видів навчальних занять, відповіді дає неповні навіть у разі допомоги	15 – 20
Здобувач виявляє не досить повні знання щодо нормативної бази, не здатний відповісти на поставлені питання на рівні репродуктивного відтворення, допускає 4 помилки, що пов'язані з підготовкою навчально-методичних та дидактичних матеріалів, методики та форм проведення різних видів навчальних занять, відповіді дає неповні навіть у разі допомоги	11 – 14
Здобувач не демонструє знань щодо нормативної бази або більшої частини вимог, що пов'язані з підготовкою навчально-методичних та дидактичних матеріалів та методикою проведення різних видів навчальних занять, суттєві помилки не виправляє, незрозуміла побудова відповіді на поставлені питання	0 – 10

Рекомендована література

1. Освітньо-наукова програма третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з галузі знань 01 «Освіта», зі спеціальності 017 «Фізична

культура і спорт» / Уклад.: Савченко В.Г., Москаленко Н.В., Приходько В.В. Афанасьєв С.М., Микитчик О.С., Гребенюк О.В., Пасько В.В. Дніпро, ПДАФКіС. 2020, 30 с.

2. Педагогическая практика: методические рекомендации / сост. Куриленко Л.В., Мотина Е.Ю., Никулина И.В.; под ред. Рудневой Т.И. Самара: Изд-во «Универс-групп», 2006. 106 с.

3. Положення Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту про науково-педагогічну практику здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Дніпро, ПДАФКіС, 2020. 8 с.

4. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261.

Додатки

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
(вказується назва ЗВО, де здобувач отримує освіту)

Звіт
з науково-педагогічної практики
здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти

(кафедра)

017 – фізична культура і спорт

(спеціальність)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Завідувач кафедри _____
(підпис)

(прізвище, ініціали)

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
(вказується назва ЗВО, де здобувач отримує освіту)

Науковий керівник: ППБ.

Період проходження: день/місяць – день/місяць рік

Загальний обсяг годин – 90.

**План (журнал) проходження практики
(план орієнтовний, його можна змінювати)**

Зміст роботи	День				
	1	2	3	4	5
Перший тиждень					
Складання індивідуального плану проходження практики					
Знайомство з організацією навчально-виховного процесу кафедри					
Вивчення досвіду викладання провідними НПП кафедри та академії під час відвідування аудиторних занять з навчальних дисциплін.					
Розробка змісту навчального заняття					
Участь у розробці ресурсного забезпечення навчального процесу					
Самостійне проведення навчальних занять					
Самоаналіз проведення навчальних занять					
Другий тиждень					
Розробка змісту навчального заняття					
Участь у розробці ресурсного забезпечення навчального процесу					
Самостійне проведення навчальних занять					
Самоаналіз проведення навчальних занять					
Участь в оцінюванні якості різних видів робіт здобувачів I та II рівнів вищої освіти					
Індивідуальна робота зі здобувачами I та II рівнів вищої освіти					
Третій тиждень					
Самостійне проведення навчальних занять					
Самоаналіз проведення навчальних занять					

Індивідуальна робота зі здобувачами I та II рівнів вищої освіти					
Керівництво та/або допомога в проведенні наукових досліджень здобувачів I та II рівнів вищої освіти					
Підготовка звіту про науково-педагогічну практику					

Стислий опис змісту науково-педагогічної практики

1. Вивчення досвіду викладання провідними науково-педагогічними працівниками закладу вищої освіти навчальних дисциплін під час відвідування аудиторних занять (вказати, ПП науково-педагогічних працівників кафедри, чії лекції та практичні/семінарські заняття Ви відвідали).

2. Розробка змісту навчальних занять (вказати, теми занять, замість яких розроблено особисто Вами та/або тему заняття, для якої Ви розробили фрагмент заняття (це може бути перелік питань модульного контролю чи фрагмент частини заняття, чи перелік тем рефератів для здобувачів освіти тощо).

Сітка проведених занять

Дата і час проведення	Академічна група	Тема заняття	Вид занять

3. Участь у розробці ресурсного забезпечення навчального процесу (вказати, що саме розроблено Вами під час практики: теми лекційних, практичних\семінарських занять або практичні вказівка, наочний матеріал, питання поточного чи підсумкового контролю, методичні рекомендації тощо).

4. Самостійне проведення навчальних занять з дисципліни (лекцій, семінарів, практичних занять), самоаналіз (коротко вказати заняття з якої дисципліни Ви проводили, зі здобувачами якого курсу, факультету тощо. Вказати, чи досягнута Вами мета заняття абог, можливо, виникали якісь труднощі під час проведення заняття).

5. Участь в оцінюванні якості різних видів робіт здобувачів I та II рівнів вищої освіти (бажано навести приклади, що саме Ви оцінювали: змістовність доповіді, реферату, поточного контролю тощо).

6. Індивідуальна робота зі здобувачами I та II рівнів вищої освіти (вказати над чим Ви працювали: підготовка доповіді на заняття, конференцію тощо, робота зі здобувачем з тематики його курсової чи дипломної роботи, консультації тощо).

7. Керівництво та/або допомога в проведенні наукових студентських досліджень (зазначається тільки у випадку роботи зі здобувачем з напрямку його дослідження, тобто коли Ви самі безпосередньо допомагали студентам здійснювати наукові дослідження. В такому випадку вказується тема та/або напрям наукових досліджень студента).

Висновки (вказуються виконані або не виконані завдання практики та рівень задоволеності здобувачів компетенціями, здобутими та/або розвиненими під час проходження науково-педагогічної практики).

Доцільним є перелічити компетентності, які Ви здобули (здатність організовувати та проводити навчальний процес у закладі вищої освіти, розробляти ресурсне забезпечення навчального процесу; здатність оцінювати соціальну значимість результатів своєї діяльності, бути відповідальним громадянином, усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми; здатність демонструвати навички роботи в науковому колективі, створювати нові ідеї; здатність планувати та управляти часом, чітко формулювати цілі, застосовувати різноманітні методики, технології та практики тайм-менеджменту, які сприятимуть ефективній організації часу відповідно до особистісних та професійних потреб; здатність виконувати професійну діяльність та оцінювати у відповідності до стандартів якості; здатність використовувати різні методи та прийоми навчання, виховання та соціалізації особистості; здатність застосовувати новітні теорії, концепції, технології та методи, необхідні для розв'язання комплексних проблем у фізичній культурі та спорті; здатність до професійного спілкування щодо актуальних проблем фізичної культури та спорту; здатність професійно використовувати сучасне наукове обладнання та прилади; здатність спілкуватись в науковому середовищі з проблем фізичної культури та спорту).

Дата _____
не пізніше ніж через 3 дні після закінчення практики

Підпис _____
здобувача освіти

ВІДГУК
наукового керівника
про проходження науково-педагогічної практики здобувачем третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти

 ПІБ здобувача

на кафедрі _____

назва кафедри

назва ЗВО

В період практики здобувач (ПІБ здобувача) працював(ла) над оформленням необхідних навчально-методичних матеріалів для проведення лекційних / практичних та самостійних завдань з навчальних дисциплін (кредитних модулів):

№ п/п	Назва навчальної дисципліни	Форма занять	НПП, який веде навчальну дисципліну	Назва заняття
		Лекція	ПІБ викладача	Назва лекції №1
				Назва лекції №2
		Практичне заняття	ПІБ викладача	Назва практи №1
				Назва практи №2
				Назва практи №3

В процесі роботи здобувач (ПІБ здобувача) проявив(ла) себе як ініціативний(а), працелюбний(а) і відповідальний викладач, продемонстрував(ла) гарні теоретичні знання і вміння (вказуються вміння та навички, які продемонстрував здобувач протягом практики, доцільним є вказати, яке саме індивідуальне завдання отримав здобувач і чи в повному обсязі він виконав це завдання):

– самостійно вирішувати питання планування навчальних занять згідно з робочою програмою кредитного модуля;

– розробки змісту, проведення структурованого навчального матеріалу та проведення занять різних видів;

– забезпечення послідовності викладення матеріалу та міждисциплінарних зв'язків;

– організації та керування пізнавальною діяльністю здобувачів I та II рівнів вищої освіти, формування у них критичного мислення;

– вибору методів та засобів навчання і контролю здобувачів I та II ступенів;

– контролю і оцінки результатів та проведення корекції процесу навчання;

– організації та аналізу своєї педагогічної діяльності;

– аналізу навчальної та навчально-методичної літератури і використання її в педагогічній практиці.

Вважаю, що здобувач _____ (ПІБ здобувача) програму практики та індивідуального завдання виконав(ла) в повному обсязі та

заслугує оцінку « _____ » (оцінка виставляється за 100-бальною шкалою).

Науковий керівник дисертації _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВІДГУК

**науково-педагогічних працівників кафедри з навчальних дисциплін про
проходження науково-педагогічної практики здобувачем третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти**

ПІБ здобувача

на кафедрі _____

назва кафедри

назва ЗВО

В період практики здобувач _____ (ПІБ здобувача) працював(ла) над оформленням необхідних навчально-методичних матеріалів для проведення лекційних / практичних завдань з навчальних дисциплін:

№ п/п	Назва навчальної дисципліни	Форма занять	НПП, який веде навчальну дисципліну	Назва заняття
		Лекція	ПІБ викладача	<i>Назва лекції №1</i>
				<i>Назва лекції №2</i>
		Практичне заняття	ПІБ викладача	<i>Назва практ №1</i>
				<i>Назва практ №2</i>
				<i>Назва практ №3</i>

В процесі роботи здобувач (ПІБ здобувача) проявив(ла) себе як ініціативний(а), працелюбний(а) і відповідальний викладач. продемонстрував(ла) гарні теоретичні знання і вміння (вказуються вміння та навички, які продемонстрував здобувач протягом практики):

- самостійно вирішувати питання планування навчальних занять згідно з роботою програмою;
- розробки змісту структурованого навчального матеріалу та проведення занять різних видів;
- забезпечення послідовності викладення матеріалу та міждисциплінарних зв'язків;
- організації та керування пізнавальною діяльністю здобувачів I та II рівнів освіти;
- формування у здобувачів критичного мислення;
- вибору методів та засобів навчання і контролю здобувачів I та II рівнів вищої освіти;
- контролю і оцінки результатів та проведення корекції процесу навчання;
- організації та аналізу своєї педагогічної діяльності;
- аналізу навчально-методичної літератури і використання її в процесі науково-педагогічної практики.

Вважаю, що здобувач _____ (ПІБ) програму практики індивідуального завдання виконав(ла) в повному обсязі та заслуговує оцінку « _____ »(оцінка виставляється за 100-бальною шкалою).

НПП кафедри з навчальних дисциплін _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Даний висновок надає(ють) ті науково-педагогічні працівники, заняття яких проводив здобувач

Додаток Г
Індивідуальне завдання
 Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
 (вказується назва ЗВО, де здобувач буде проходити практику)

Факультет _____
 Кафедра _____
 Спеціальність 017 – фізична культура і спорт

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
 (підпис)

(прізвище та ініціали)

«_____» _____ 20 ____ р
 (до 01 жовтня поточного навчального року)

(протягом якого здобувач повинен пройти практику)

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
на науково-педагогічну практику
 третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня
 здобувача _____
 ПІБ здобувача

1. Тема завдання на практику. (наприклад: розробка методичних рекомендацій з проведення лекційних / практичних / семінарських занять з навчальної дисципліни, розробки контрольних питань поточного та підсумкового контролю) _____

Назва навчальної дисципліни

Науковий керівник здобувача _____
 ПІБ

Консультант здобувача _____
 ПІБ викладача, заняття з цієї навчальної дисципліни буде проводити здобувач

Затверджено кафедрою _____
 (протокол № від «__» _____ 20 ____ р.) (до 01 жовтня поточного навчального року).

3. Термін здачі здобувачем письмового звіту «_____»
 20 ____ р. (не пізніше ніж через 3 дні після закінчення практики)

4. Вихідні дані _____

(визначаються методичні документи з дисципліни, які наявні на кафедрі та які отримує здобувач)

5. Перелік питань, які повинні бути розкриті (нижче наводиться приклад)

а) з лекційних занять _____
(наприклад, складання плану-конспекту заняття, підготовка НМК до певного заняття)

б) з практичних занять _____
(наприклад, складання плану-конспекту заняття, підготовка НМК до певного практичного заняття, складання комплексу вправ для розвитку фізичних якостей з обраного виду спорту тощо)

в) з семінарських занять _____
(наприклад, складання питань поточного контролю тощо)

6. Перелік ілюстративного матеріалу _____
(із зазначенням обов'язкових презентацій до лекційних занять, практичних занять тощо)

Дата видачі індивідуального завдання «_____» _____ 20 ____ р
за 1-2 дні днів до дати початку практики

Науковий керівник дисертації _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання
здобувач _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
 (вказується назва ЗВО, де здобувач буде проходити практику)

 назва кафедри

**ЖУРНАЛ
 ПРИСУТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-
 НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
 на науково-педагогічній практиці**

ПІБ здобувача	Дата							

Відповідальні за практику: _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Відповідальні за практику завідувач кафедри, також може ставити свій підпис науково-педагогічний працівник, чий навчальні заняття буде проводити здобувач освіти та/або науковий керівник

**ВІДГУК ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕВІРЯЛИ
ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ**

Перевіряти проходження практики мають можливість: завідувач кафедри,
науково-педагогічні працівники кафедри, науковий керівник

**ВИСНОВОК КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ
ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ**

Керівником практики як правило є завідувач кафедри або безпосередньо
науковий керівник

Дата „____” _____ 20__ року

Оцінка:
за національною шкалою _____
(словами)

кількість балів _____
(цифрами і словами)

Керівник практики _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № _____
засідання кафедри _____

від «__» _____ 20__ р.

Всього НПП кафедри – _____

Присутні на засіданні – _____

СЛУХАЛИ: захист науково-педагогічної практики здобувача третього рівня вищої освіти _____ науковий керівник _____
ПІБ здобувача

ПІБ керівника, вчене звання, ступінь

ВИСТУПИЛИ:

1. Здобувач третього рівня вищої освіти (ПІБ здобувача). щодо виконання індивідуального плану науково-педагогічної практики та її захисту (коротко налати звіт здобувача про проходження практики, вказати, чи сформовані необхідні компетентності).

2. Відповідальний за практику _____ (ПІБ) (як правило завідувач кафедри), щодо виконання календарного плану практики здобувачем (надається аналіз виконання здобувачем календарного плану практики, вказується виконані чи ні всі вимоги практики, які висувалися перед здобувачем тощо).

3. Науковий керівник _____ (ПІБ), щодо виконаної роботи та оформленню звіту по практиці (надається стислий аналіз оформлення роботи, виконання індивідуального завдання тощо).

УХВАЛИЛИ: Затвердити звіт з науково-педагогічної практики здобувача наукового ступеня доктора філософії _____ (ППП).

Надати до аспірантури: ухвалений звіт з науково-педагогічної практики здобувача _____ (ППП) та витяг з протоколу кафедри.

Завідувач кафедрою _____

(підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Секретар _____

(підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

(

Схема аналізу проведеного здобувачем лекційного заняття
(надається на кожне проведене здобувачем заняття)

У відповідності з розкладом « _____ » _____ 20__ року проведено лекцію з дисципліни _____

Тема: _____

П.І.Б. здобувача _____

Спеціальність _____

Курс _____

Час _____

Група _____

Кількість осіб, що присутні на занятті _____

1. Науковий характер лекції. Влучність розкриття теоретичних положень, категорій, визначень _____

2. Зв'язок теоретичного матеріалу з сучасними досягненнями галузі та/або спеціальності. Популяризація досягнень світової науки, передового досвіду тощо _____

3. Методичний рівень викладання: наявність плану лекції, зв'язок з попереднім матеріалом, використання структурно-логічних схем, логічність і послідовність викладення матеріалу, аргументованість висновків _____

4. Практична спрямованість: орієнтація на зміст та завдання практичних (семінарських) занять з даної теми. Точність, визначення завдань і термінів їх виконання _____

5. Завдання для самостійної роботи здобувачів I та II рівнів вищої освіти: їх наявність, влучність, доцільність, творчий характер повідомлення термінів та форми перевірки знань _____

6. Спільний стиль викладання: точність визначень, формулювань, емоційність, демократичність, володіння аудиторією, дисципліна _____

7. Мовленнєві характеристики: чіткість, легкість голосу, вдале інтонування, голосність, тональність _____

8. Рівень технічного забезпечення (використання ЕОМ, відео, проекційної апаратури, тощо) _____

9. Оцінка ефективності проведеної лекції. Побаження та зауваження _____

Дата _____

Підпис _____

ПІБ рецензента (НПП, який відвідував заняття, яке провів здобувач)

Схема аналізу проведеного здобувачем практичного заняття
(надається на кожне проведене здобувачем заняття)

У відповідності з розкладом « _____ » _____ 20__ року
 проведено лекцію з дисципліни _____

Тема: _____

П.І.Б. здобувача _____

Спеціальність _____

Курс _____

Час _____

Група _____

Кількість осіб, що присутні на занятті _____

1. Наявність робочого плану практичного (семінарського) заняття _____

2. Визначеність мети, завдань практичного (семінарського) заняття,
 достатня вмотивованість діяльності здобувачів освіти _____

3. Відповідність змісту практичного (семінарського) заняття
 програмі навчального курсу _____

4. Форма проведення практичного заняття _____

5. Форми оцінки знань, умінь та навичок студентів під час
 проведення практичного (семінарського) заняття. Доцільність їх
 застосування _____

6. Використання прийомів активізації пізнавально-пошукової
 діяльності здобувачів освіти _____

7. Спрямованість практичного (семінарського) заняття на
 самостійну роботу здобувачів освіти _____

8. Особливості стилю педагогічної взаємодії зі здобувачами освіти _____

9. Оцінка ефективності проведеного практичного (семінарського)
 заняття. Побажання та зауваження _____

Дата _____

Підпис _____

ПІБ рецензента (НПП, який відвідував заняття, яке проводив здобувач)

Додаток Л

Додатковий матеріал

І. Лекція та її основні функції

Провідною формою навчання у ЗВО є лекція. Її головною дидактичною метою є формування орієнтовної основи для подальшого засвоєння здобувачами навчального матеріалу. Під час проведення *лекційних занять* необхідно враховувати, що існують такі *види лекцій*:

1. *Вступна*: лектор ознайомлює здобувачів з метою та завданнями навчальної дисципліни, її місцем у системі підготовки фахівця і взаємозв'язком з іншими навчальними дисциплінами навчального плану, а також з розподілом навчального часу за видами занять, методичними особливостями вивчення навчальної дисципліни та індивідуальними семестровими завданнями, формами звітності здобувачів із запланованими результатами навчання та критеріями їхнього оцінювання, з принципом рейтингової системи оцінювання (РСО). Ознайомлює здобувачів з основними підручниками і навчальними посібниками.

2. *Інформаційна*: лектор послідовно викладає зміст навчального матеріалу відповідно до вимог робочої програми.

3. *Проблемна*: за допомогою використання елементів проблемності (проблемні питання, проблемні задачі та ситуації тощо) процес пізнання здобувачів наближається до пошукової, дослідницької діяльності. За рахунок проблемності у викладанні навчального матеріалу забезпечується досягнення трьох основних цілей: ефективне засвоєння здобувачами теоретичних знань, розвиток теоретичного мислення, формування пізнавального інтересу до змісту навчальної дисципліни та професійної мотивації майбутнього фахівця.

4. *Оглядова*: читається наприкінці певного розділу навчальної дисципліни. Така лекція має віддзеркалювати узагальнений зміст основних теоретичних положень, що складають науково-понятійну основу цього розділу. Оглядова лекція має на меті систематизацію знань на більш високому рівні, загострення уваги здобувачів на певних невіршених і спірних проблемах.

5. *Підсумкова*: остання лекція, на якій лектор підводить підсумки спільної роботи, ступеня досягнення цілей навчання, націлює здобувачів освіти на підготовку до семестрового контролю, конкретизує кваліфікаційні вимоги до знань і умінь, нагадує критерії оцінювання рівня засвоєння матеріалу.

Вступна лекція має ознайомити здобувачів з метою та призначенням курсу, його роллю та місцем у системі навчальних дисциплін, що вивчаються майбутніми спеціалістами, містити короткий огляд курсу. У такій лекції лектор не тільки визначає предмет і метод науки, але й висуває наукові проблеми, гіпотези, накреслює перспективу розвитку науки та її зв'язок із практикою. Особливо важливо у вступній лекції показати зв'язок теоретичного матеріалу з практикою, з особистим досвідом здобувачів і практикою їх майбутньої праці. Слід розкрити найважливіші етапи розвитку

історії науки, повідомити про найвидатніших учених, чий внесок у науку був найбільш вагомим, показати специфіку науки та її зв'язок з іншими, суміжними.

Методичний підхід до вступної лекції полягає у розвитку у здобувачів інтересу до предмета, створенні у них цілісного уявлення про дисципліну, що сприяє її творчому засвоєнню. Доцільно розповісти про методiku роботи над курсом, охарактеризувати підручники та навчальні посібники, ознайомити зі списком рекомендованої літератури, розповісти про вимоги до іспиту та інші види занять, що будуть доповнювати курс.

У *підсумковій лекції* необхідно узагальнити матеріал, що вивчався, виокремити основні питання курсу, зосередити увагу на практичному значенні набутих знань у подальшому навчанні та майбутній професійній діяльності. Спеціальним дидактичним завданням заключної лекції є стимулювання інтересу здобувачів до більш глибокого подальшого вивчення відповідної дисципліни, з'ясування шляхів і методів самостійної роботи з цього предмета.

Оглядова лекція – основний метод вивчення кількох тем програми. Застосовується для викладу відомостей, які мають інформаційне значення. Якщо для вступної лекції типовими є різноманітні прийоми узагальнення, установок, оцінних висновків, то оглядовій лекції притаманні елементи оповіді та опису, які поєднуються з аналізом та узагальненнями. Головним в оглядовій лекції є підготовка до розуміння певних закономірностей. Оглядова лекція – це систематизація знань на більш високому рівні. Психологія навчання показує, що матеріал, який чітко подається у вигляді системи, запам'ятовується краще і його більш вдало застосовують при перенесенні на нові ситуації, ніж суму тих самих фактів, поданих несистемно. В оглядовій лекції корисно виокремити та чітко розглянути дуже складні питання, що входять до екзаменаційних білетів.

Проблемна лекція складається з 2–3 питань про наукове відкриття, про причини виникнення тих чи інших проблем та труднощі їх розв'язання. Викладення цих проблемних питань закінчується здебільшого короткими висновками.

Будь-яка лекція – це систематичне, послідовне викладення теми, проблеми, розділу навчального курсу або науки. Вона присвячується найбільш вагомим, принциповим питанням навчальної програми. Лекція є засобом набуття основ знань у загальному вигляді, орієнтації в навчальному матеріалі.

Лекція складається з таких структурних елементів:

вступна частина: формулювання мети і завдань лекції, актуалізація проблем, професійна орієнтація, встановлення зв'язку з попередніми і наступними лекціями, оволодіння увагою слухачів; *основна частина*: виклад навчального матеріалу, докази, аналіз, висвітлення подій, розбір фактів, демонстрація досвіду, характеристика різних поглядів на проблему, визначення своєї позиції, формулювання власних висновків, демонстрація

зв'язків із практикою; *заклучна* – формулювання висновків, завдання та методичні поради з організації самостійної роботи здобувачів освіти, відповіді на запитання.

Лекція обов'язково має містити внутрішній план, який на розсуд лектора можна повідомляти або на початку лекції, або поступово під час розгляду певних питань. До плану, зазвичай, входять найменування головних вузлових питань лекції, які можна потім використовувати під час складання екзаменаційних білетів. Корисно також згадати питання, що розглядалися на попередніх лекціях та пов'язані з новим матеріалом. У процесі подальшого розкриття теми можна використовувати низку прикладів, фактів, поступово підводячи слухачів до наукових висновків, тобто використовувати індуктивні методи навчання.

Можливим є і дедуктивний спосіб подання матеріалу, коли пояснюють та тлумачать загальні положення, а потім демонструють можливості застосування їх на конкретних прикладах.

Найважливіше завдання – організація ефективної роботи здобувачів I та II рівнів вищої освіти на лекції, в основі якої лежить *активний* процес слухання, розуміння, осмислення матеріалу і перетворення його у форму короткого запису, який допомагає швидко відтворити основний зміст матеріалу, що був прослуханий. Викладач має орієнтуватися на те, що здобувачі освіти записують головні положення його лекції. Це допомагає їм уважно слухати, краще запам'ятовувати та мати конспект чи опорні віхи, які полегшують подальшу самостійну роботу. Для того щоб запис робився усвідомлено, тобто здобувачі освіти не тільки розуміли, про що говорить лектор, але й встигали поєднувати слухання лекцій з веденням записів, необхідною є допомога викладача, особливо на молодших курсах. Це *акцентований* виклад найбільш важливого матеріалу, тобто виділення темпом, голосом, інтонацією, повторенням більш важливої, суттєвої інформації, використання пауз, записів на дошці опорного матеріалу, таблиць, схем, формул, суворе дотримання регламенту занять, іноді (на молодших курсах) виокремлення абзаців, підкреслення головних думок, ключових слів, висновків тощо.

Оцінка якості лекції. Поліпшення якості лекцій стає можливим за умови:

- а) наявності постійного зворотного зв'язку;
- б) оцінки колег, здобувачів освіти, самооцінки.

Питання, яким слід приділити увагу для оцінки лекції, роблять процес оцінювання більш свідомим та систематичним.

1. *Зміст лекції.* Науковість, відповідність сучасному рівневі розвитку науки. Ідейна спрямованість – відбір змісту матеріалу, який викладається, висвітлення його з певних філософських позицій, визначення головних ідей, питання методології науки, зіставлення різноманітних концепцій. Активізація мислення, висунення проблемних питань, показ суперечностей упродовж лекції, ознайомлення з історією наукового пошуку,

визначення проблем для самостійного дослідження. Зв'язок з життям, показ практичної значущості матеріалу та його застосування в майбутній спеціальності – професійна спрямованість. Наявність матеріалу, якого немає в підручниках. Пояснення найбільш складних питань. Наявність завдань для самостійного відпрацювання матеріалу, зв'язків з попередніми лекціями, розділами курсу, внутрішньо- предметних та міжпредметних зв'язків.

2. *Методика читання лекцій.* Чітка структура лекції, логіка викладу, повідомлення літератури до теми або до всього курсу.

Доступність та аргументованість. Виділення головного в матеріалі та висновках. Використання деяких прийомів закріплення – повторення, запитання на перевірку розуміння, засвоєння, підбиття підсумків. Використання технічних засобів навчання (ТЗН) (у разі необхідності), застосування лектором опорних матеріалів (текст, конспект, окремі записи, відсутність опорних записів тощо).

3. *Керівництво роботою студентів.* Допомога у веденні записів (зміна темпу: уповільнений темп за умов важливості виділення матеріалу), використання прийомів підтримання уваги – цікаві приклади, риторичні питання, жарти тощо. Спонування до запитань з боку студентів.

4. *Особистість лектора.* Знання предмета. Емоційність. Голос, дикція. Якість, чіткість, забарвленість, грамотність мовлення. Зовнішній вигляд. Уміння триматися перед аудиторією. Уміння бачити та відчувати аудиторію, встановлювати з нею контакт.

5. *Результати лекції.* Інформаційна цінність лекції. Виховний вплив. Досягнення дидактичних цілей.

Орієнтовна схема конспекту лекції

1. Наявність конспекту, робочих нотатків.
2. Оголошення теми, плану заняття.
3. Наукове та методичне обґрунтування основних положень, що розглядаються.
4. Чіткість, логічність, доступність викладання матеріалу.
5. Реалізація основних принципів навчання.
6. Зв'язок з попереднім матеріалом, міждисциплінарні зв'язки.
7. Економне використання часу.
8. Дотримання структури заняття, використання інноваційних форм та методів навчання.
9. Характеристика робочої атмосфери заняття.
10. Організація управління процесом навчання (підтримування інтелектуально-емоційного контакту з студентами; застосування різних прийомів та методів навчання)
11. Мовлення викладача (логічність, доступність, емоційність, доказовість, впевненість).

II. Практичні заняття у вищих навчальних закладах

Обов'язковий компонент процесу навчання у вищій школі – практичні заняття, призначені для поглибленого вивчення тієї чи іншої дисципліни.

Термін «*практичне заняття*» включає також такі види занять, як *комп'ютерний практикум, семінарське заняття, практикум*. Аудиторні практичні заняття відіграють провідну роль у формуванні навичок та застосуванні набутих знань. Практичні заняття продовжують роботу, розпочату на лекціях. Усі форми практичних занять призначені для відпрацювання практичних дій.

Якщо лекція закладає основи наукових знань в узагальненій формі, то практичні заняття мають на меті розширити, уточнити ці знання, прищепити професійні навички. Практичні заняття розвивають наукове мислення та мову студентів, дають змогу перевірити їх знання, тому вправи, семінари, лабораторні роботи є важливим засобом достатньо оперативного зворотного зв'язку.

Практичне заняття є видом навчального заняття, на якому студенти під керівництвом науково-педагогічного працівника, шляхом виконання певних відповідно сформульованих завдань, закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають вмінь їх практичного застосування. Основними дидактичними вимогами до практичних занять є:

- забезпечення професійної спрямованості;
- використання наукових методів пізнання та відповідного понятійного апарату;
- розкриття на конкретних прикладах органічної єдності теорії та практики;
- забезпечення логічної послідовності побудови заняття;
- раціональне використання дидактично доцільних методів навчання, що формують у студентів самостійний творчий підхід.

Практичні заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних лабораторіях, обладнаних необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою тощо. З окремих навчальних дисциплін, з урахуванням особливостей вивчення цих дисциплін та безпеки життєдіяльності студентів, допускається поділ навчальної групи на декілька підгруп. Поділ є можливим при чисельності підгрупи не менше 12 студентів. Перелік практичних занять цих навчальних дисциплін за рекомендацією Методичної ради університету затверджується наказом ректора. Поділ навчальних груп на підгрупи повинен бути зазначений у робочих навчальних планах.

Перелік тем та зміст практичних занять визначається робочою програмою КМ. Викладач, якому доручено проведення практичних занять, за узгодженням з лектором даної навчальної дисципліни розробляє дидактичне забезпечення: індивідуальні завдання різної складності для розв'язання їх студентами на занятті, методичні прийоми розгляду окремих теоретичних положень або розв'язання практичних задач, контрольні завдання (тести) для виявлення ступеня сформованості необхідних умінь тощо.

Практичне заняття включає проведення контролю знань і вмінь, постановку загальної проблеми (завдання) викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язання задач з їх обговоренням, вирішення контрольних завдань, їх перевірка та оцінювання згідно з критеріями РСО.

Комп'ютерний практикум – вид навчального заняття, на якому викладач організовує індивідуальну роботу студентів на ПЕОМ з метою формування умінь практичного використання певних оболонок, програм, мов програмування тощо. Комп'ютерний практикум проводиться у спеціально оснащених комп'ютерних класах (навчальних лабораторіях). Комп'ютерний практикум повинен мати відповідне навчально-методичне забезпечення.

Перелік тем комп'ютерних практикумів визначається робочою програмою КМ. Заміна комп'ютерного практикуму іншими видами навчальних занять не допускається. Зміст комп'ютерного практикуму охоплює такі складові:

вступна частина – тема заняття, його ціль, задачі, мотивація виконання; проведення контролю підготовленості студентів до виконання конкретної роботи; інструктаж про виконання завдань та запобігання можливих типових помилок; *основна частина* – виконання студентами завдань практикуму; проведення проміжного контролю з метою коригування результатів самостійної роботи та своєчасного виявлення помилок; демонстрація викладачем оптимальних, раціональних окремих методів і прийомів виконання завдання; *заклучна частина* – проведення контролю якості виконання завдань; визначення типових помилок в процесі проведення практикуму та засобів їх попередження; оцінка результатів діяльності кожного студента на основі встановлених критеріїв; видача домашнього завдання для самостійної підготовки до наступного заняття.

Практичне заняття (комп'ютерний практикум) – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички практичного застосування їх через індивідуальне виконання студентами відповідно сформульованих завдань.

Серед основних завдань практичних занять можна виділити такі:

- поглиблення та уточнення знань, набутих на лекціях і в процесі самостійної роботи,
- формування інтелектуальних умінь та навичок планування, аналізу й узагальнень, опанування діючої техніки,
- набуття первинного досвіду організації виробництва та технікою управління ним,
- оволодіння початковими навичками керівництва робітниками на виробництві тощо.

Практичні заняття незалежно від їх конкретних особливостей значною мірою забезпечують відпрацювання умінь та навичок прийняття практичних рішень у реальних умовах виробництва, що мають в основі теоретичний фундамент.

Хоча на практичних заняттях відпрацьовуються теми, за якими було прочитано лекції, доцільно, щоб на цих заняттях невелика теоретична частина передувала практичній. Це спрямовує здобувачів на науковий підхід до виконання та аналізу практичних робіт, підвищує їх якість.

Орієнтовна схема конспекту практичного заняття

1. Тема заняття.
2. Мета заняття.
3. План.
4. Короткий опис роботи кожного пункту плану (питання, форми роботи, зміст).